

PŘEDMLUVA

Čtenářům se dostává do rukou sborník statí, který je věnován významné aktuální otázce ve všech socialistických zemích — rozšiřování účasti pracujících na správě a řízení socialistického státu a společnosti. Sborník je jedním z výsledků družebních dohod, které Univerzita Karlova uzavřela s bratrskými univerzitami v SSSR na léta 1981—1985.

V současné době věnují komunistické a marxistické dělnické strany v socialistických státech značnou pozornost prohlubování socialistické demokracie, jejíž hlavní formou je ve všech socialistických zemích demokracie zastupitelská. Pracující lid uskutečňuje státní moc v těchto zemích prostřednictvím zastupitelských sborů, které jsou lidem voleny, lidem kontrolovány a lidu odpovědný.

Proto i pozornost vědy státního práva socialistických zemí se soustřeďuje na prohlubování postavení zastupitelských sborů, zejména místních orgánů moci, na zdokonalování jejich činnosti a forem práce, rozšiřování kompetence a pravomoci jejich volených orgánů a prohlubování postavení poslanců těchto sborů. Pozornost je dále soustředěna i na formy zapojování dalších občanů do veřejných záležitostí prostřednictvím místních zastupitelských sborů a jejich aktivů i jiných socialistických orgánů společenské aktivity. O formách účasti poslanců a dalších občanů, zejména v místních sovětech lidových poslanců, pojednávají statí předložené čtenářům v tomto sborníku. Aktuálnost zkoumání této problematiky zdůraznil na říjnovém zasedání ÚV KSSS v roce 1985 v souvislosti s projednáváním nové redakce programu KSSS generální tajemník ÚV KSSS Michail Gorbačov: „Principiální význam přikládáme těm bodům návrhu, které se týkají rozvoje politického systému sovětské společnosti a stále plnějšího uskutečňování socialistické samosprávy lidu.

Chtěl bych co nejvíce zdůraznit, že bez všestranného rozšiřování a prohlubování socialistické demokracie, tzn. bez vytvoření podmínek pro každodenní aktivní a efektivní účast všech pracujících, jejich kolektivů a organizací na řešení otázek života státu a společnosti, se nám nepodaří jít úspěšně kupředu. V iniciativě, energii a živé tvůrčí činnosti mas, v jejich uvědomělem a zainteresovaném postoji k úkolům budování nového zřízení — v tom viděl Lenin nejdůležitější zdroj síly a životnosti socialismu.

Rozvíjení opravdové lidovlády nabývá ještě většího významu dnes, kdy usilujeme o řešení mimořádně složitých úkolů v oblasti výroby, kultury a řízení. Cenný je každý reálný krok v rozšiřování informovanosti, upevňování kontroly zdola a prohlubování demokratických zásad v činnosti všech státních i společenských organizací. Musíme zkrátka co nejvíce využívat demokratickou podstatu socialismu a jeho životní potřebu žít z tvůrčí činnosti mas.“*)

Těsně se socialistickou demokracií, s účastí lidu na správě a řízení státních a společenských záležitostí souvisí především politická práva a svobody občanů, které neslouží pouze rozvoji osobnosti jednotlivce, ale zároveň i rozvoji celé socialistické společnosti, výstavbě komunismu. Pregnantním způsobem to vyjadřuje především ústava sovětského socialistického státu — Ústava SSSR z roku 1977. Navíc politická práva a svobody a jejich záruky v socialistickém státě mají dynamický charakter, neustále se rozvíjejí. Takové pojetí politických práv a svobod je obsahem příspěvku prof. D. L. Zlatopolského, předního sovětského státovědce.

Druhým autorem ve sborníku je prof. O. E. Kutafin, který se ve své užší specializaci zabývá teoretickými i praktickými otázkami výstavby místních zastupitelských sborů, především v SSSR. K nejdůležitějším formám zapojování občanů do řízení a správy patří, jak zdůrazňuje, stále komise sovětů lidových poslanců, ve kterých vedle poslanců pracují i občané nejrůznějších profesí a sfér společenského života a zejména národního hospodářství. Další formou účasti lidu na správě a řízení je práce občanů v orgánech společenské aktivity obyvatelstva, jako jsou (i u nás známé jako aktivity národních výborů) uliční a domovní výbory, dále rady klubů pracujících, spotřebitelské a stravovací komise, dobrovolné lidové družiny, soudružské soudy atd.

Problematicke účasti sovětských občanů na činnosti místních sovětů lidových poslanců jsou věnovány i další příspěvky sovětských autorů, dokumentující reálnost sovětské všelidové demokracie a mnohost forem účasti sovětských občanů na správě a řízení sovětské společnosti rozvinutého socialismu.

Srovnávacím způsobem analyzuje ve svém příspěvku účast občanů na organizaci a činnosti místních orgánů státní moci v socialistických zemích, a to zejména v SSSR, BLR a PLR, doc. S. Svobodová z pražské právnické fakulty. Ukazuje na rozmanitost forem této účasti, z nichž některé pokládá za projev přímé demokracie. I když v pojetí přímé demokracie není mezi státovědci socialistických zemí, včetně ČSSR, zcela jednotný názor, je zásluhou autorky, že vysvětluje, které způsoby účasti občanů na orga-

*) Rudé právo, 16. 10. 1985, str. 6.

nizaci a v činnosti místních orgánů státní moci pokládá za projev přímé demokracie.

Sborník jako celek pak nepochybně prokazuje, že pojmu demokracie dává reálný obsah pouze socialistické společenské zřízení, že demokracie je možná a plně se rozvíjí jen za socialismu, ve společnosti osvobozené práce.

Prof. JUDr. St. Zdobinský, CSc.